

Vasile MELNIC

LIPSĂ DE CRITERII ȘTIINȚIFICE LEXICOGRAFICE

În lingvistica românească se vorbește de limba română comună și limba română literară, cultivată, „supradialectală”. Astfel zis, grupurile și variantele regionale, graiurile au un caracter relativ. Nu se pot stabili hotare precise între diferitele variante și varietăți locale, iar isoglosele de pe hărțile lingvistice ale *Atlasului Lingvistic Român*, din atlasele lingvistice regionale (muntean, oltean, maramureșean, moldovenesc, bucovinean) se prezintă, după spusele lui Iorgu Iordan, ca un păienjeniș. Înțelegerea și comunitatea lingvistică între vorbitorii unei localități în care se spune *mîcă*, *tică*, *burtă*, *plapumă* etc., și cei ai unei localități vecine sau mai îndepărtate în care se spune: *mămuca*, *tătucă*, *bunică*, *bunel*, *tată mare*, *pîntece*, *oghial* etc. sînt practic nestingherite de aceste diferențe de vocabular sau de cele de pronunțare. Este incontestabil că diferența dintre vorbirea unui ieșean, sucevean și cea a unui moldovean din părțile Sorociei sau ale Călărașilor este ceva mai evidentă, dar vorbitorii sînt conștienți de axele acestora teritoriale și de înțelegere. Elementele de diferențiere se întrepătrund în anumite zone, compartimente sau straturi lexicale, ceea ce face imposibilă stabilirea granițelor unei diferențieri lingvistice precise. Astfel de hotare devin iluzorii, ireale.

De altfel, cu ani în urmă, la discuția tezei sale despre elementele slave în graiurile moldovenești, V. Stati însuși constata că elementele slave nu se opresc la Prut, ci trec granițele politice, fiind folosite și în graiurile muntești, maramureșene, bucovinene ș.a. (a se vedea procesul-verbal). Deci, în spațiul dacoro-

mân nu există o diversificare atît de adîncă încît să dea naștere unui fel de bilingvism sau de neînțelegere. E cazul să invocăm aici și sistemul terminologic al rudeniei, al corpului uman, al obiceiurilor de nuntă și al datinilor strămoșești etc.

Așadar, elementele comune asigură continuitatea și unitatea limbii pe axa etnico-geografică, iar elementele strict locale marchează diferențierea de la un grai local la altul, fiind variante dialectale. Iată de ce cuvintele (19 mii) înregistrate de Stati sînt în majoritatea lor fixate în limba română comună, iar altele sînt regionalisme, localisme, dialectisme, atestate nu numai în graiurile moldovenești din Republica Moldova, dar și în graiurile teritoriale muntești, maramureșene, bucovinene etc. Ele însă au circulație îngustă și nu constituie limbi aparte, limbi separate. Prin urmare, a vorbi astăzi despre o limbă „moldovenească”, cînd avem atîtea lucrări și studii științifice argumentate (ALR, ALM, atlasele muntean, oltean, maramureșean, studii despre aromâni, lucrări de dialectologie și de istorie a limbii) înseamnă a trăda istoria și limba neamului.

Materialul inclus în acest opus, lipsit de criterii științifice lexicografice, a fost preluat din diferite dicționare românești, din **Dicționarul dialectal** în cinci volume editat la Chișinău, din textele dialectale, din Atlasele lingvistice editate pînă acum. Explicațiile multor regionalisme sînt date deseori de-a dreptul în limba rusă (*adevăr* – „istina”, *bancnotă* – „bumașcă”, *zeamă de pește* – „uha”). Mă mir că în acest „cuvîntelnic” este „atestat” substantivul *țaran*, dar, mă întreb, de ce lipsește *țaranskii iazik*, acea batjocură la adresa „linghii moldovenești” pe care Stati o agreează și o promovează? Cuvinte ca *zapravcă*, (*a*) *zagrăi* (a vorbi mult), *zolotelinic*, (*a*) *zvoni*, *pașcă* (de tutun), *pascouț*, *pașan*, *pisar* (secretar la sovietul sătesc), *perepiscă*, *pocriș* (cu mai multe sensuri în graiuri), *pojar* (din nou cu multiple sensuri), *pom cu bortă* (copac scorbuos), *ponor* (dolina), *davlenie*, *ruli*, *ostanovci*, *ciolan* (carne),

rișcaș (orez) etc. sînt regionalisme, localisme, dialectisme întîlnite doar în limba vorbită sau, cum o numea dialectologul rus Avanesov, „limba dialectală” (*dialektnii iazik*).

Prefața acestui **Dicționar** chif-tește de ură și dușmănie directă față de conducerea actuală a României (obraznicie românofobă ieșită din comun), față de limba românilor de pretutindeni, față de istoria strămoșilor noștri comuni. Tendința de a căuta cu orice preț (dar, totuși, fără anumite rezultate!) deosebiri dintre limba utilizată pe cele două maluri ale Prutului,

ne determină să credem că acest „zlomîșlinc” e capabil să „despice” în două și alte limbi: coreeana (vorbită în nordul și în sudul Coreei), engleza (în SUA și în Anglia), spaniola (în Spania și în Cuba), germana (în Germania și Austria) etc.

Păcat că Stati n-a învățat nimic din expedițiile de dialectologie ale A.Ș.M., păcat că n-a înțeles adevărul științific și istoric al cursurilor promovate de profesorii N. Corlăteanu, V. Coroban ș.a. Ultimul numit aici dacă s-ar scula din mormînt, i-ar zice fără ocolis: „Pașol von, măi Stati!”.

Prima gazdă din Chișinău, 1959